

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА
Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНБ — Софийски градски клон

ВРАЧАНСКИЙ МИТРОПОЛИТ КЛИМЕНТ

(ПО СЛУЧАЙ 30 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА МУ)

На 3 май т. г. се навършиха тридесет години от смъртта на блаженопочиналия Врачански митрополит Климент. Той се родил на 6 декември 1873 г. в гр. Сопот — Вазовград, в бедно учителско семейство. Светското му име било Григор Иванов Шивачев. Първоначалното си образование, основно и прогимназиално, получил в родния си град. Поради показания от него отличен успех бил изпратен в Самоковското богословско училище, курсът на което завършил със стипендия в 1893 г. Като ученик в това училище той проявил не само голямо трудолюбие, но и отличен успех. Въз основа на този успех той получил стипендия от Министерството на народното просвещение, за да продължи богословското си образование в Русия, в Духовната академия в гр. Киев. Курсът на тая академия той завършил през 1898 г. с учената степен „кандидат на богословието“.

След като се завърнал от Русия в България, бил назначен за учител-възпитател в Самоковското богословско училище. Тук той имал възможност да прояви своите големи способности не само като преподавател, но и като възпитател. Поддържал голяма дисциплина между учениците не толкова със своята строгост, колкото с голямата си любов, която проявявал към тях. Учениците не само го уважавали, но и го обичали заради благия му характер. Още когато се учил в Самоковското богословско училище и в Киевската духовна академия у него се било появило желанието да служи на Българската православна църква като приеме духовно звание. Това свое желание той можал да осъществи като учител-възпитател в Самоковското богословско училище. В 1900 г. приел монашеско звание с името Климент и бил ръкоположен за иеродякон.

Когато Самоковското богословско училище било преместено в София и превърнато в Духовна семинария, той останал за учител-възпитател в тази семинария. В 1904 г. бил възведен в чин архимандрит и бил назначен за ректор на Софийската духовна семинария. Когато аз се учил в тази семинария, той преподаваше на класа, в който аз следвах, руски език. Като руски възпитаник, той обичаше както руския език, така и руския народ. Руския език преподаваше с голямо умение и увлечение. Като човек, излязал от народа и обичаш народ, той ни преподаваше руския език, като спираше своето внимание главно върху руски народни приказки. При превода на тези приказки той проявяваше своето дълбоко познание на руския език.

През 1906 г. високопреподобният архимандрит Климент бил назначен за протосингел на Св. Синод. В 1909 г. бил повикан от Негово Блаженство екзарх Йосиф I в Цариград и там бил ръкоположен за епископ с титлата „Браницкий“. След ръкоположението му за епископ бил назначен за управляващ Левчанската епархия. Като управляващ тази епархия, през месец февруари на 1914 г. бил избран за Врачански митрополит, след блажената смърт на митрополит Константин. През същата година, на 3 юни, бил избран за член на Св. Синод, на мястото на блаженопочиналия Търновски митрополит Антим.

Покойният митрополит Климент се е грижил за своята епархия еднакво както в административно, тъй и в духовно отношение. Създал при митрополията следните фондове: „епархийски църковни нужди“; „монастирско-стопански“; „бедни свещеници“; „епархийско сиропиталище“. Построил и обзавел при митрополията „епархийски братствен дом“. По негова инициатива било създадено в Черепишкия манастир Свещеническо училище, за устройството и напредъка на което той проявил особена грижа.

За себе си и за удобствата на своя живот Високопреосвещеният Климент се малко грижил. Както изтъква сегашният Врачански митрополит Паисий в словото си, произнесено по случай 25 години от смъртта на митрополит Климент, покойният митрополит се погрижил да построи удобна двуетажна сграда за канцелария на Митрополията и великолепно триетажно здание — епархийско подворие, но не се погрижил да построи митрополитски дом на мястото на стария, който бил станал вече негоден за живеене в някои отношения. По нареждане на сестрата на покойния митрополит Климент през 1919 г., след оздравяването му от „испанската болест“, обикновеният сламеник, на който той спял, бил заменен с пружина и дюшек. Когато той узнал за това, изявил своето недоволство от промяната.

От сумите, които дядо Климент получавал като митрополит, малка част употребявал за себе си; по-голямата част раздавал за нуждаещите се. Като пример за неговото безкористие и несребролюбие може да послужи следният случай. Един студент в Богословския факултет се намирал в бедствено положение; нямал пари даже за храна. Като узнал за това негово състояние, покойният митрополит Климент го повикал в кабинета си в Св. Синод и му дал сума от 3000 лева. Студентът считал, че тази сума той му

бил дал в заем, и когато се снабдил с пари, отишъл да му върне сумата. Дядо Климент, въпреки настояването на студента, не приел сумата, като заявил, че не си спомня да му е давал пари, че студентът има грешка, и с постоянната си блага усмивка, като го хванал за ръка, изпратил го със сърдечно благословение. „Приснопамятният митрополит Климент, — казва сегашният Врачански митрополит Паисий в словото си по случай 25 години от смъртта му, — беше безсребърник и всичко разходваше с широка ръка за другите, като оставаше най-малко за свои лични нужди, и с радост понасяше ограничения, дори и лишения. Той живя и почина в бедност и не остави тук никакви материални съкровища, но спечели богато име, светла памет и благодатен пример за подражание от всички — пастири и пасоми“ (Църковен вестник, 1955 г., брой 22, стр. 9—10).

Приснопамятният митрополит Климент развива не само полезна и благотворна църковна дейност, но и се потрудил в областта на богословската книжнина. Ще бъдат споменати тук някои от неговите книжовни трудове. Когато бил учител в Самоковското богословско училище, той и покойният Охридски митрополит Борис, като иеромонаси, съставили един „Молитвеник за православните християни“, издаден от Св. Синод. През 1906 г., като архимандрит, съставил „Ръководство за църковно проповядване или Омилетика“, издадено от Св. Синод. Когато бил протосингел на Св. Синод съставил „Сборник от църковни проповеди“, издаден също от Св. Синод. През 1925 г. високопреосвещеният Климент обединил гореспомнатите два свои труда в един труд под за-

главие „Учебник по Омилетика“, издание на Св. Синод. Този негов учебник имал второ издание през 1930 г., и в сегашно време, както и в миналото, се използва като ръководство по Омилетика в Духовната семинария. В предговора към своя учебник по Омилетика, издаден през 1925 г., покойният митрополит Климент съобщава, че работил върху своя труд „История на християнската проповед“. Този негов труд остана неиздаден.

Блаженопочиналият Врачански митрополит Климент бил насадил в себе си не само гореща и силна вяра в Бога, но и голяма християнска любов. Отличавал се със своето голямо смирение. Бил човек на дълга. През време на своя живот бил си поставил за цел да върши само добро, да избягва злото и да отвръща на злото с добро. Никога не оскърбяваше, към всички беше благ; постоянна блага усмивка сияеше на неговото лице и привличаше всички към него.

По неизследимия Божи промисъл той трябваше да напусне земния си живот, когато бе още в състояние да работи за доброто на Българската православна църква и българския народ.

Той предчувствувал своята смърт и в последния си час оставил завета: „Да имаме мир и любов помежду си“. Нека желаният от него мир да бъде осъществен между човеците за тяхно щастие и благоденствие.

Умоляваме всеблагия и всемилостив Бог да упокой душата му и да му даде вечен блажен живот.

Професор д-р Христо Н. Гяуров

Преполовение

Дните от Великден до Петдесетница се приемат в Църквата като единен празник — празник на Живота, възкръснал из мъртвите, празник на всепобедната радост, която Възкръсналия превърна във вечно тържество на живота. От Великден до Петдесетница вярващият човешки род, като възпява непрестанно победата над смъртта, чествува безсмъртното в себе си, славослови жаждата си за живот, която Богочовекът от кръста Си освети и из гроба Си превърна в действителност, утоли я навеки.

Точно в средата на тия петдесет дни на непрекъснатото тържество има един ден, именуван Преполовение. Наречен е така, защото преполовява Пасхалния празник, разделя го на две половини. На тоя ден Църквата възпява Възкръсналия Спасител като вечен Източник на живота, като вековечен Извор на оная жива вода, която утолява вродената у човека жажда за живот, жажда за вечна пролет, за вечно бликащи струи на живот.

В центъра на тая вдъхновена възхвала звучи особено силно, особено тържествено песента-тропар: „Като се преполови празникът на Твоето светло Възкресение, на живота, който Ти направи безсмъртен, напои с водите на благочестието жадуващата моя душа, защото към всички човеци по света Ти си извикал, Спасителю наш: който е жаден, да дойде при Мене и да пие! Източнико на живота ни, Христе Боже, слава на Тебе!“

Вижда се, че този ден Преполовение е посветен специално на зажаднялата човешка душа, на зажаднялия устрем към живот в правда и светлина, към живот в истина и любов. Винаги, но особено на тоя ден вярващите човеци виждат море от светлина, виждат целия живот потънал в светлина, — в оная чудна светлина, която пропъди стражата от гроба на Спасителя и възвести с блясъка си на света: Той възкръсна! Море от светлина! Безбрежно море от лъчи, които трептят в очарованието на една радост, която гали най-хубавите копнежи на живота и ги прави блажени. Море от лъчи, които носят благоухание по цялата земна шир, правят мишците яки и бодри, очите — усмихнати и отзивчиви.

Зад деня Преполовение се откроява отчетливо и ясно силуетът на един хубав иудейски празник, известен в историята под името Шатри. Седем дни продължавал този празник. През тия дни евреите прекарвали в шатри. С това те си спомняли за ония шатри, които носели със себе си, под които се подслонявали, когато пътували из пустинята, освободени от страшната египетска робия, зажадняли да видят своята изначална родина, прекрасната своя обетована земя.

Цялата околност на Иерусалим била обсята от шатри. Склоновете на Елеонската планина шумели в празнични ликувания. Всеки ден на утринната жертва свещеник или първосвещеникът, обкръжен от радостно притискащи се богомолци, отивал на про-

чутия Силоамски извор, при тържествени тръбни звукове, пълнел златен съд с вода, връщал се с него тържествено в храма, ръсел или поливал жертвения олтар, а хор от левити пеел паметните думи на прор. Исаия: „Тогавя с радост ще черпите вода от изворите на спасението“ (Ис. 12:3). С тоя обред евреите спомняли за своя древен вожд Моисей, тоя приятел Божии, който дигнал народа си из робство, извел го из земята на фараоните, повел го из пустинята и в един страшен за него ден, когато, жаден за вода, бил вече пред смъртта си, с божествено-корава мишца изкарал изпод суха скала буйно бликаща вода, напоил го и му върнал живота, върнал му и вярата в живота.

Към тия седем дни, в които се чувствувало чудото изпод скалата сред мъртвите пустинни широти, се присъединявал осмият ден, който бил най-тържествен, най-велик, защото в него се спомняла една от най-великите дати в историята на еврейския народ — тържественото му влизане в Обетованата земя, където приключвала страдалческата му жажда за вода, мъката му за тих и спокоен живот.

Св. Иоан Богослов разказва в своето Евангелие, че една година Богочовекът Исус Христос тъкмо в последния велик ден на празника застанал на видно място, навярно сред големия двор на храма, където тълпите богомолци били най-плътно съгъстени и, взел повод от обряда с изливането на вода върху жертвения олтар, издигнал глас и казал бележитите Си думи: „Който е жаден, да дойде при Мене и да пие! Който вярва в Мене, из неговата утроба, както е речено в Писанието, ще потекат реки от жива вода!“ (Иоан. 7:37—38).

Чрез устата и перото на пророк Исаия столетия преди раждането на Спасителя Всевишният възвестил на света: „Ще излея вода върху жадуващото, и потоци върху изсъхналото“ (Ис. 44:3). А чрез пророк Захария преповторил тия пророчески думи с още по-голяма яснота: „В оня ден живи води ще потекат от Иерусалим, половината им в източното море и половината им в западното море: лете и зиме тъй ше бъде!“ (Зах. 14:8).

Когато Богочовекът се бил изправил пред светилището на Израила и призовавал жадните към Себе Си, всъщност искал да каже на разумните жители по цялата земя: Това, което древните пророци предсказваха, днес стана. Силоамският извор се превърна в символ на друг един, вечен извор, който има в себе си силата да утолява не телесната, а духовната жажда. Когато Моисей раздруска скалата в пустинята и из нея изведе вода, за да спре страшния напор на смъртта, сухите, безводните пустинни пясъци се изплашиха пред това чудно предзнаменование. Времето настъпи, когато смъртоносните пясъци, наслоени в човешките души, превърнали ги в ужасни пустини, почват да се освежават. Дойде на земята Този, Който беше най-светлият копнеж на вековете, на зажаднялата суха земя, на безводните простори, жадни за живи води. Дойде на земята Този, Когото светът трябва да приеме, за да потекат по него води към изтока и запада, по цялата негова шир и лете и зиме, и в знойни и в студени дни, за да се превърне земята в рай, в земя на тихо блаженство, на радост и на мир.

Казват, че гладът не довежда човеците толкова бързо до смъртта, както жаждата. Страшно нещо е жаждата особено тогава, когато тя се примеси с

ужаса на безизходицата и отчаянието. Тъй е с тялото. Така е и с душата на човека. Жадна ли е душата, и остане ли тя неутолена, никаква земна сила не е в състояние да я успокои, да върне загубената ѝ радост, да вдъхне в нея нови надежди. Тогавя тя се тресе тъй силно, както силно се тресе пустинята, когато страхотни сили отвътре я гърчат и ужасен тайфун я шиба отгоре най-немплюстно.

Когато Господ Исус, Синът на Живия Бог, вплотил се на земята като Син Човечески, с голям глас откъм светилището на Иерусалим е призовавал към Себе Си жадните. Той е мислил не за тия, които жадуват за обикновена физическа вода, не за тия, които жадуват за обикновено знание, което науката е в състояние да даде, не за тия, които търсят обикновените удоволствия и радости, които благородният човешки труд, изкуството, техниката, строителството са в състояние да дадат в изобилие и преизобилие, а за тия, които жадуват за живот, кръстен с живите води на вечността, живот, който не умира.

А в коя ли човешка душа не е вродена тая чудна, нестихваща жажда? В кой ли дух човешки не зрее таинственият инстинкт на вяра и на устрем към вечността? У кое ли човешко сърце не проблясва в минути на блажена тишина божественото чувство за живота, който не желае да умира? Жажда за живот, нестихваща, велика!

На Преполовение, на този хубав слънчев ден, който стои на средата между Пасха и Петдесетница, между празника на Възкресението и празника на Светия Дух Божий, Чиито благодатни дарове се изливат в човешките души като жива вода, Църквата възпява тъкмо тая жажда и вдъхновено призовава всички свои чеда да пристъпят към Извора, за да я утолят. Из празния гроб на Възкръсналия Спасител грейна едно слънце, пасхалното слънце на живота, което разсветля жаждата за живот и я прави крилата като най-светла, хубава мечта, — слънце, което прониква във всеки чист трепет на човешкото сърце и облива с животворни струи всяка стъпка на човешката воля за живот. Душата е жадна за това дивно слънце на Възкресението, жадна да се слее с него, да светне с лъчите му и с тях да литне в безкрая. Затова чрез песента на Църквата пее песента си великият порив за живот в гръдта на всеки човек: „Преполовившуся празнику, жаждущую душу мою благочестия напои водами, яко всем, Спасе, возопил еси: жагдай да грядет ко Мне и да пие. Источнице жизни нашея, Христе Боже, слава Тебе!“

Душата пее за своята жажда, — жаждата по водите на благочестието — едно състояние, в което сърцето чувствува вечните възможности на живота и им се радва с трепетите на светостта, на онова свръхземно, духовно блаженство, което се дава като чуден небесен дар на повярвалите във Възкръсналия Източник на живота. Душата пее за своя полет към Извора, към вечните струи на небесните лазури, които правят земята по-светла и по-гиздава, а хората по нея — по-радостни и по-честити. Душата пее за своята утолена жажда, пее за радостта си, че Възкръсналият я уверява в Своята истина, прави я да вярва в себе си и в живота си, който никога няма да умре. Каква песен! Песен на Преполовение! В нея и чрез нея се въздава слава на Този, Който е поставил над всяка голгота знака на Възкресе-

нието, изписан с рубини от лъчи, излезли из вечността и осветили цялата вселена.

С тая и с всички други песни на Преполовение се възпява истината, поставена по средата между факта на Възкресението и факта на Петдесетница — истината за жаждата, утолена с лъчи, бликнали из отворения гроб на Спасителя, и с живи води, изливани обилно на всяка нова Петдесетница. Тая истина говори, че на живота е нужно благочестие, в което правдата и любовта са свързани в живото един-

ство на мира и радостта, които трябва да бъдат общи за всички по цялата земя, по всички светове. Тая истина веща една благодат, която размеква и най-коравата душа и издига оазиси и в най-страшните пустини.

Преполовение — празник на живота, обърнат със зажаднялото си лице към вечността. Средина на Пасхалния празник, из който лъха ароматът на живота, който не умира.

Д-р Тодор п. Тодоров

Седмица на музеите и на паметниците на културата

(8—15 май)

Дните между 8 и 15 май т. г. са определени за Седмица на музеите и паметниците на културата. Подобна седмица ние имаме и през есента на 1957 г. Това, макар и периодично определяне Седмица на музеите и паметниците на културата, има своя смисъл, своето голямо оправдание.

В музеите се прибират, пазят и излагат преди всичко нашите подвижни паметници и старини. Тези наши паметници и старини имат своя език и те говорят извънредно много за историята на изкуството, бита и културата ни. Тъй че музеите не са само хранилища или места за пазене на някакви паметници и старини, но те са или трябва да бъдат школи, просветни институти, където могат да се видят и научат много неща. В тоя смисъл е и същинското значение на думата музей на гръцки, която буквално значи храм на музата, т. е. храм на вдъхновителките на поезията, на изкуството, на науката...

Подчертан е езикът и на нашите неподвижни паметници и старини. И те говорят за историята ни, за изкуството ни, за архитектурата ни и пр.

Ако това е тъй, то понятна е оттук и грижата за доброто поддръжане и постоянно обогатяване на нашите музеи, грижата още и за неподвижните наши паметници и старини с тяхното опазване подкрепяне, реставриране и пр. Това едно. И друго — понятна е оттук и грижата ни за популяризирането на всичките тези паметници и старини, грижата, тъй да се каже, за предаване и слушане техния език...

Ето, това именно се и цели с определяне у нас специална Седмица на музеите и паметниците на културата. Това е Седмица, това са дни, през които по-подчертано от всякой друг път трябва да се наблегне на всичко, що се отнася до цената на нашите паметници и старини, до грижата ни за тях, до популяризирането им...

Частно, колко много са пък нашите църковни паметници и старини. Грижите ни за тях трябва да не се изоставят. Ние имаме стари църкви, интересни прицърковни сгради, имаме редки стенописи, икони, резби, църковни съсъди, исторически материали и пр... Това са творения и творби на нашата архитектура, на нашето изкуство, на нашата история и пр... Тези неща трябва да се поддържат и пазят, те трябва и да се правят достойнее на всички... За подвижните църковни паметници и старини грижите в това отношение са особено наложителни. Ние за сега имаме и някои добре подредени църковни музейни сбор-

ки, но грижите трябва да продължат. Не трябва да остане нито един църковен паметник, нито една църковна подвижна старина неприбрана, непочистена, неописана и непоставена в положение да говори със своя език... И за неподвижните ни църковни паметници и старини грижите трябва да бъдат също подчертани... Колко много вече църковни паметници и старини са обявени за паметници на културата ни... Сред тях има такива, които са истинска наша гордост... Това са Боянската църква с нейната ренесансова живопис от 1259 г., някои от църквите в Търново, тези в Несебър, сетне доста от Пловдивските църкви, църквата „Св. Богородица“ в Пазарджик — църква с рядко хубав резбен иконостас... Тук са още и църквите в Земенския манастир, в Калотино и Беренде, някои от църквите в Асеновград, в Свищов, във Враца и др. Прекрасни паметници на културата ни са също Рилският манастир, Бачковският манастир, Троянският манастир и др. Много от тези наши паметници са свързани извънредно много с историята ни, и с борбите ни за духовна и политическа свобода... Колкото до манастирите ни — общоизвестна и общопризната е тяхната голяма роля в това отношение...

Като творби преди всичко на изкуството ни ние имаме много интересни в това отношение и подвижни църковни паметници.

Но цената на църковните паметници и старини не е само от гледна точка на изкуството — тя е и от историческа, битова, верова и пр... Тъкмо и поради това се налагат особени грижи за всички тия паметници. Св. Синод на Българската църква прави нужното в това отношение. Не са само наредбите и окръжните му до своите подведомствени служители. През тази есен той организира за своите епархийски и манастирски отговорници по църковните паметници и старини няколкодневен курс. Говори се на този курс най-вече за грижите по опазването на църковните паметници и старини.

И наистина — неотменна грижа е приваждането в ред и опазването на нашите паметници в това число и църковните.

Неотменна е и грижата за популяризирането на нашите паметници.

Седмичата на музеите и паметниците на културата иска отчет и за едното, и за другото. Тя още повече и задължава в това отношение...

Д-р В. Ив. Пандурски

Иконата като историко-художествен паметник

Културата на един народ се мери и с грижите, които се полагат за опазване паметниците на неговата история.

В нашата социалистическа съвременност виждаме резултати от грижите, които правителството полага за паметниците на културата.

Седмицата от 8 май до 15 май е определена за „Седмица на музеите и паметниците на културата“, през която ще се проведат редица мероприятия, целящи да популяризират нашите старини, както всред широката общественост, така и всред подрастващото поколение, което чрез опознаването с тях ще изучи нашата история.

Църковният историко-археологически музей при Св. Синод съхранява голям брой експонати, които, макар и не много популярни, са безспорно доказателство за високата художествена култура на нашия народ през вековете. Част от тези експонати са иконите. В широки линии, на иконата се гледа като на религиозно-мистичен обект, свързан с християнската религия. Покрай нейната религиозно-възпитателна роля, като илюстративна възможност, иконата също е била и първата стъпка в нашето изобразително изкуство, отразяващо духа на епохата.

Днес истинските ценители на изкуството гледат на иконата като на ценно изкуство на неизвестния примитивен майстор, който без умувания е отразил времето си. В тях, в иконите, а също и в църковната стенопис, се виждат не само каноническите композиции, но и сцени от живота на народа, на неговия бит, както и сцени, показващи неговото етническо устройство.

За историята на иконата въобще, както и за българската икона, би могло много да се говори. Началото на иконата у нас, като българско изкуство, се губи в миналото, когато двата етнически елемента, българският и славянският, постепенно се преливат, изграждайки обща материална и духовна култура. Важен фактор за дооформяването на иконографското изкуство е било влиянието на Византия, започнало още с основаването на българската държава.

Всички християнски паметници, в това число и иконата, са продукт на едно художествено творчество, което, макар да е придобило до голяма степен национален характер, не е специфично само за паметниците в България — повлияно в своите общи черти от Византия, то запазва традициите на визан-

тийското изкуство дори до по-ново време. С тази общност на първоизточника се обяснява и голямото сходство между по-старите художествени паметници на всички балкански страни.

Византийското изкуство е било неразривно свързано с църковните обряди; трудно би могло да се определи где свършва свещеноедействието и где започва художественото творчество.

Византийското богослужение е било символично действие, което напомняло на моления се историята на човешкия род, разказана в Св. Писание. Изобразителното изкуство на Византия след известно време се отказало от подражание на всичко видимо и се стремяло към разкриване същността на вселената чрез алегорични означавания. Всичко това не изключвало византийските майстори да проявяват в своите произведения истинско поетично вдъхновение и наблюдателност и да създадат началото на експресивното художествено творчество. Следователно, за родоначалник на съвременния експресионизъм можем да смятаме иконата; така се обяснява днес големият интерес в културния свят в чужбина към иконата въобще.

Отначало българските иконописци са предпочитали наивния похват на рисуване, но с време изразният им език се обогатил: лицето и телосложението отбелязват душевно състояние, макар и с условни средства. Иконата се обособила като отразителка на вярата и бита в домашния живот на българина-християнин. Битово-историчното в българската икона се явява в стилизуваните дрехи, архитектура и пейзаж.

Когато днес разглеждаме една стара икона, очудва ни начина по който иконописецът-майстор я построил и изпълнил логично, дори и естетично; в нея се вижда, че изпълнението не е постигнато случайно, а е едно завършено цяло; и така се получила една здрава, хармонично и стилино свързана общност.

За запазване на иконите е необходимо преди всичко зачитане на тяхната святост като символи на нашата религия, а след това зачитането им като художествени паметници, които доказват нашата висока култура в миналото.

Да поддържаме, пазим и ценим иконите, значи да изпълним нашият дълг към църквата и народа.

Димитър Ризов

Църковното пение в България през I-вото царство

След покръстването на българите в 865 г. при цар Борис, в църквите било въведено дамаскиновото пение, предавано от гръцки певци и монаси. Известно е, че към IX столетие новата музикална система на Иоан Дамаскин била разпространена между всички почти народи в Изтока. Ръководейки се от желанието да се установи повсеместно единно православно църковно пение, Цариградската патриаршия задължавала подведомствените ѝ църкви да се ръководят неизменно по октоиха и по музи-

калната система на Иоан Дамаскин. И българската църква следователно, по силата на поетите към Цариградската патриаршия задължения, е трябвало да въведе същото пение в богослужението и да пази неговата неприкосновеност и чистота от всякакви посегателства.

Като се има предвид, че дамаскиновото осмогласие впоследствие е легнало в основата не само на българското църковно пение, но и на руското, сръбското и румънското, и че то в продължение на 13

века е давало насока на музикалното развитие в източна Европа, ще бъде интересно за читателите да се запознаят с неговата същност и да имат представа как се е развивало то до оформяването му като музикална система през осмото столетие.

Източното православно пение е известно още и с името „византийско“ пение. То води началото си от времето на апостолите и техните ученици, които по народностен произход били евреи, от което следва, че първоначално употребяваното в християнската църква пение било еврейско. Но по-късно, когато новата религия се разпространила и между езичниците-гръци, римляни, славяни, грузини, арменци и пр., новите последователи на Христовото учение, отбягвайки да си служат с еврейска музика, сами приспособявали текста на църковните песнопения към народни свои мотиви. Оттогава именно започнали да се създават църковни песни с особена мелодическа формация, развиваща се по стълбиците на съществуващите в древност гами: йонийска, дорийска, фригийска, лидийска, еолийска, миксолидийска, които гами по-късно са легнали в основата на дамаскиновото осмогласие.

За съжаление, сведенията, с които разполагаме за пението през първите три столетия от християнската ера, не са достатъчни, за да хвърлят светлина как се е приспособявало то към песенните мелодии на новопокръстените народи. От историята се знае, че животът на отделните областни църкви през онова време пропичал твърде неспокойно. Християните по села и градове били жестоко преследвани от римските императори. Езическите власти постоянно смущавали техните богослужения с внезапни и организирани нападения, вследствие на което църковните служби се извършвали в съкратен вид и в скрити места — в горници, катакомби и други непристъпни скривалища. Обикновено при богослужението се изпълнявали кратки песнопения, нагласени по текста на старозаветните книги, предимно по давидовите псалми. А при създаване на църковни песни, творците са се ръководели по правилата на така наречената „просодия“, която определяла броя на слоговете с оглед нагаждането им да стане по мелодията на някоя позната песен и т. н.

След тържеството на християнството при Константин Велики (313 г.), когато върху развалините на катакомбите били издигнати величествени храмове и базилики и когато настъпили благоприятни условия за развитието на християнското изкуство, творческият дух на църквата се проявил в по-голяма пълнота чрез поетическите и музикални творби на великите св. отци: Атанасий Александрийски, Ефрем Сирий, Василий Велики, Иван Златоуст, Григорий Богослов, Амвросий Медиолански, папа Григорий, преподобни Авксенти, Роман Сладкопевец, Георги Писида, Андрей Критски и пр. Споменатите отци ревностно са работили за напредъка и процъфтяването на църковна поезия и музика, като някои от тях са откривали специални певчески училища за подготовка на църковни псалтове. Въпреки полаганите обаче грижи от страна на църквата, резултатите не били задоволителни, понеже е нямало нито единно пение, нито единство в разбиранята по певческите въпроси.

Така например, към края на четвъртия век между източната и западната църкви възникнали разногласия относно гамите, върху които е трябвало да

се изпражда християнската музика. На запад се обособявало така нареченото григорианско пение, построено изключително върху диатонически гами, за разлика от източната църква, която употребявала гами и от диатоническия и от хроматическия, и от енхармоническия строй. Фактически по въпроса за мелодическия строеж на гамите в църковното пение източната църква не била единодушна. Между източните отци е имало и противници на хроматическите и енхармоническите гами. Между тях били Игнатий Богоносец, Кирил Александрийски и др., които още преди Блажени Августин, са изтъквали зловредното влияние на полутонията и четвърттонията върху религиозното настроение на богомолците. Игнатий Богоносец настоявал да се изхвърлят от църковна употреба хроматическите и енхармонически гами, заради съдържащия се в тяхната мелодическа изява светски сладострастен елемент, който уж отклонявал вниманието на богомолците от съзерцателната им съсредоточеност и им навявал мисли за суетни земни неща.

Към VI—VII столетие възникнал и въпросът за употребата на инструментална музика в църковните служби, който въпрос също така внесъл смущение в духовния живот на християните. Източната църква, изхождала от убеждението, че само човешкият глас, възпроизвеждащ църковните песни при непосредственото участие на съзнанието и разума, можел единствено да изразява верските възжелания на човека към Бога. Според това разбиране, механично изтръпнатите звуци от бездушни инструменти си остават мъртви и по произход и по предназначение. А съзнателният стон и въздишка, излизащи от вярваща в Бога душа чрез човешкия глас долитали до целта на своето предназначение. И най-приятните за слуха тонове на инструменталната музика, неодоухотворени от човешкото съзнание чрез прозвонване на словесния текст на песента, биват лишени от най-същественото качество на молитвата, а именно — непосредственото изживяване от богомолца на песенното съдържание. Не притежавайки това качество, инструменталните звуци не достигат крайната цел на молитвата, която се заключава в духовно-разумното общение на човека с Твореца. Западната пък църква, ръководейки се от примера на ветхозаветната традиция, установена от израилските царе в тържествата, когато кивотът на завета се е пренасял от едно място на друго при участието на духовни инструменти и от думите на псалмопевец Давида, който в пс. 105, ст. 4 казва: „Хвалите Бога в тимпани и лице, хвалите Его в струнах и органе“, е допускала инструментално изпълнение. Като последица от такова тълкувание още през VIII век на запад била въведена употребата на органа в църквите.

Край на това объркано и хаотично положение в църковното пение поставил св. Иоан Дамаскин (676—756 г.). При него църковната музика претърпяла коренна реформа. Направените промени и нововъведения били затвърдени със създадената от него нова музикална система. Неговите реформи се състояли в следното: от съществуващите дотогава множество църковни напеви, той подбрал ония от тях, които били подходящи за църковна употреба в Изтока. Систематизирал ги според особеностите на тяхното мелодическо построение в зависимост от трите музикални строя: диатонически, хроматически

и енхармонически, като към всеки строй прикрепил и съответните гами за осемте гласа, и създал своя октоих (осмогласник). Благодарение на предимствата, които притежавала новата система, Дамаскиновото пение успяло да се наложи във всички православни църкви.

Като син на Изтока (роден в гр. Дамаск, Мала Азия) и израстнал в атмосферата на народните арабски песни, И. Дамаскин схванал значението на източния песенен елемент за църковната музика и узаконил неговата употреба чрез създадените два хроматически гласа (II и VI гл) и два енхармонически — III и VII). По такъв начин песенната интонация на народите от близкия изток послужила за подходяща основа на византийската църковна музика.

Дамаскиновата музикална система от VIII столетие и до днес е запазила своята сила, влияние и обаяние в Изтока и неговото осмогласие, изпълнявано в монофонен вид с исонов съпровод няма изгледи в близко бъдеще да претърпи някаква съществена промяна.

Това е, накратко казано, същността и развитието на дамаскиновото пение, което било въведено и в България през IX столетие.

Натрапеното обаче откън византийско пение било чуждо за българския слух. То мъчно се усвоявало от народа в оригиналния му вид, въпреки положените усилия от страна на духовната власт за неговото разпространение в България. А трябва да отбележим, че преди приемането на православие, нашият народ за извършване на езическите религиозни обреди си е служил със свое българско пение. При такова положение става ясно, че стълкновението между употребяваните дотогава религиозни обредни песни и между новото дамаскиново пение е било много болезнено и съпътствувало с реални отражения и следи, намерили израз в новосъздадените мелодически формации от български народен произход. Още повече, че трудностите за усвояването на дамаскиновото пение били доста големи, като знаем, че в IX столетие не е съществувала подходяща синеография, нито за точно записване на гласовете с нотни знаци, нито за безпогрешното им заучаване от певците. Съществуващите тогава екфонетична и палеовизантийска невмени нотации били несвършени и не давали точни и определени напътствия за развитието на мелодическото съдържание на песнопенията, и следователно осмогласието е трябвало да се заучава не по запис, а по слух — наизуст. И тъкмо в този именно процес на заучаване при положение че не било възможно да се запомни всичко безпогрешно, дамаскиновото пение в България било пречупено през музикалното съзнание на масите, видоизменено и пресъздадено във вид на нов напев с отразено в него влияние на българските обредни и народни песни. Такъв процес на музикално прекрояване, когато много незапомнени пасажии от дамаскиновите църковни мелодии бивали попълвани с вариации от народни мотиви, се забелязва и у други народи, приели православие. Така например, създадените в руската

църква: „знаменний“, „киевский“, „ярославский“, „болгарский“, „греческий“, и др., разпеви, като резултат от пречупването и асимилирането на дамаск осмогласие през призмата на руската музикална концепция, обясняват до голяма степен отдалечаването на разпевите от техните оригинали, които в някои точки и пасажии не само че не се покриват, но са и неузнаваемо различни.

Но докато в необятната руска земя разпевите са се развивали в отделните области като самостоятелни мелодически варианти, у нас в България, поради съседството ни с Византия, нямало е такива благоприятни условия за по-осезателни прояви в певческото творчество, понеже се е чувствувало влиянието и надзора на Цариградската патриаршия. Тук духовната власт е имала възможност по-често да надниква в църковното ни пение и да внася съответни поправки в забелязаните отклонения от византийския оригинал. Такъв обаче надзор се е провеждал само в центровете. В отдалечените провинциални градове и селища певците свободно и безконтролно са попълвали напевите на църковните молитви със свои народно-певчески украси (както и днес практикуват някои селски певци, които не познават добре псалтикийното пение. И те често пъти също внасят свой личен елемент в изпълняваните църковни песнопения, когато изгубят мелодическата линия на даден глас).

От съчиненията на презвитер Козма — български книжовник от X в. — се вижда, че българското духовенство се е отнасяло отрицателно към революцията на певците, които прекроявали дамаскиновите напеви по своему. Такива прекроявания особено са практикували богомилите и другите еретици, които по начало и по настроение са отбягвали византийско пение. Официалната духовна власт дори забранявала народното църковно пение, изхождайки вероятно от задължението да пази в чистота дамаскиновите образци.

Трябва да кажем, че и от тази епоха ние не разполагаме с писмени музикално-певчески паметници, защото записването на напевите тогава се е затруднявало, както споменахме по-горе, поради липса на установена синеография. Само така може да се обясни пълното отсъствие на такива певчески ръкописи.

Но съществуването на народно-църковно пение през епохата на I царство, създадено на българска почва, макар още неформено като музикална система, се потвърждава и от факта, че в IX столетие (вж. предговора в литургията на Н. Компанейски), когато Константин философ (Кирил) посетил северната Донска област по молбата на хазарския хан, там той приспособил към църковно-славянския текст български мелодии, удобни и понятни за славяните. „При княз Владимир, казва Компанейски в същия предговор, били приети от българите църковно-славянските книги и богослужебното пение, написано със славянски белези, названията на които свидетелствуват за техния български произход“.

Петър Динев

ВИТОШКИ КТИТОР

(Стихотворен превод на един старобългарски надпис)

На Пречиста Света Богородица Витошка,
пред старинен и везан, орехов олтар,
приложих в манастира, на самъ ден Успенне,
до дванайсет московски минен във дар!

Дарувам ги в таз обител за душите
на нашите близки усонши във мир,
за здраве на челяд, за хляб на софрите,
за моята грешна душа най-подир!

Във лято хиляда и триста и седмо
писá манастирският дяк, граматик и резбар,
а всички минен със сребърно везмо
обкова ги изкустно софийски златар.

Приеми, Богородице Дево, в ден твой Успенне,
обкованите руски минен в сребро —
моего малко пред Тебе душевно моление!
Помени Радослав, раба Божий, с добро!

Михаил Ковачев

НОВА КНИГА

Синодалното издателство отбелязва през настоящата 1960 г. още един плюс към дейността си чрез издаването на една технически добре оформена книга, която заслужава вниманието на всеки един, който се интересува или би се заинтересувал от живота на Христа и ония места из Палестина, които непосредствено са свързани с дейността Му.

Книгата има формат 1/16 59/84, 129 стр. и струва 8.40 лв.

С голямо удоволствие разгърнах и се зачехох в една книга с бяла корица, около чието заглавие — „По стъпките на Спасителя“, кръжи трънен венец. Името на автора — професор д-р Ив. Марковски — предварително заангажира вниманието, защото на писаното досега от него, по количество и качество, го изтъкна като подчертан авторитет в областта на библейското богословие: добър изследовател и увлекателен писател.

С новия си труд проф. Марковски удовлетворява една назряла съвременна нужда — да се задоволи любопитството на тези, които четат св. Евангелия и искат да знаят, какво представляват сега всички ония места, градове и сгради, до които са се докосвали някога нозете на Спасителя, където Той проявявал Божествената Си сила или пък проповядвал спасителното Си учение. Тази задача авторът е изпълнил напълно задоволително. След като прочетем книгата му, ние си отдъхваме със задоволство, че добиваме ясна представа за пътя, извървян от Спасителя от момента, когато Той се явил на земята, та чак до Неговото завръщане на небето. Евангелските повествования, засягащи свещената земя, са

изяснени „в светлината на исторически свидетелства, археологически паметници и документи“. Като следваме внимателно „По стъпките на Спасителя“, ние наистина ще останем с убеждението, че „в Евангелията е обрисован живият образ на Господа Исуса Христа... че Той е живял на земята и че евангелските повествования са верни... защото как ще накараме да млъкнат стотиците паметници в цяла Палестина, които и днес говорят за земния живот на Сина Божий?“

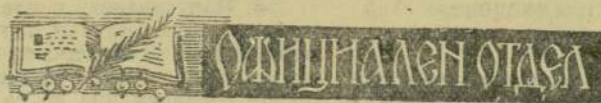
Изложението е просто и ясно, тъй както са прости и ясни и евангелските събития, които проф. Марковски описва и потвърждава със запазените и до наши дни останки и находки. Езикът, както във всички негови книги, е цветист и лишен от всякакви предвзетости и чуждици. Стилът е лек и увлекателен. Може би тези положителни качества на книгата му се дължат и на факта, че той лично имá щастието да посети, макар и отдавна, Светата земя и да изживее непосредствено чувствата на всеки един учен християнин, който се отзовава всред така възделена за него среда. Това е прибавило към написаното в новата му книга сърдечност и топлота. Всичко това, събрано заедно, придава на този труд подчертан научно-популярен характер. Нещо твърде ценно и навременно.

Пожелаваме на автора на „По стъпките на Спасителя“ здраве, бодрост и сили, за да може да поднесе на читателите си и други писмени трудове от подобен род.

Проф. Б. Пиперов

Блажен оня човек, който ме слуша, като бодърствува всеки ден при портите ми и стои на стража при вратите ми! Защото който ме е намерил, намерил е живот, и ще получи благодат от Господа.

(Прит, Солом. 8:34,35)

БЪЛГАРСКА ПАТРИАРШИЯ
СВ. СИНОД

ИНСТРУКЦИЯ

ЗА ПОДОБРЯВАНЕ ФИНАНСОВАТА ДИСЦИПЛИНА И СЧЕТОВОДНО-ОТЧЕТНИЧЕСКАТА ДЕИНОСТ И ЗА ЗАСИЛВАНЕ НА ФИНАНСОВО-СТОПАНСКИЯ КОНТРОЛ ПО БЕДОМСТВОТО НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА

(Приета от Св. Синод в пълен състав в заседанието му на 1. IV. 1960 г., протокол № 3)

Св. Синод на Българската православна църква, изхождайки от непрестанната си грижа за подобряване на финансовата дисциплина и дейността на счетоводно-отчетническите и контролно-ревизионните служби по църковното ведомство, нарежда всички служители в църковните учреждения, предприятия, организации и стопанства да имат пред вид следните положения:

I. Законосъобразно събиране и отчитане на църковните приходи

1. В парично и материално отговорните служби да се назначават като счетоводители, касиери, магазинери, плащори и др. лица изпитани, подготвени и морално устойчиви и преди назначаването им да се изисква от тях да представят свидетелство за съдимост, удостоверение от предприятието, учреждението или организацията, където са служили, за да се установи дали са били начитани.

Строго се забранява да се назначават на отчетнически и парично-материални длъжности лица, които са били осъждани за престъпления против обществената собственост, личността, подправка на документи и извършени престъпления по служба. Назначените такива да бъдат освободени.

Въобще по тоя въпрос ръководителите на църковните подразделения да съблюдават разпоредбите на постановление № 169 от 8. VIII. 58 г. на ЦК на БКП и Министерския съвет и на Окръжно № 3754 от 6. XI. 58 г. на Министерството на финансите и Министерството на правосъдието относно приложението на т. т. 2 и 3 от раздел II на същото постановление.

2. Всички служители, заемащи финансово-отчетническа длъжност, да бъдат за правилно, цялостно и своевременно постъпване на църковните приходи и за редовното им внасяне по принадлежност, като гледат на това свое задължение като на най-важен служебен дълг спрямо ведомството на Църквата.

3. Особено внимание да се обръща за цялостното постъпване на приходите от църковно-монополни предмети: свещи, тамяи, фитилца, икони, кръстчета, календари, споменни предмети от църковни забележителности и пр., като съответните касови и материални книги да се водят редовно и своевременно да се вписват получените суми и стоки в задължение на отчетниците.

Получените стоки да се заприходяват по продажната им стойност, след като бъдат приети в натура — измерени, преброени и претеглени, и след като се съставя протокол за приемането им, въз основа на който да се издава по установения ред и приходна складова квитанция (приходен стокос ордер) от кочан.

4. При големите религиозни празници и задушници, за продажбата на свещи и църковно-монополни предмети, освен длъжностните лица, да се избират комисии от изпитани християни за усиляване контрола върху събирането и отчитането на получените суми.

Такива комисии да се съставят и при провеждането и на по-големите стопански операции — вършитба, събиране на реколтата и др.

5. Постъпленията от църковните приходи трябва да се наблюдават и с оглед на резултатите за същия срок от миналите три бюджетни години, като се прави сравнител-

но наблюдение и преценка. Ако се установят чувствителни намаления, незабавно да се прави най-щателно обследване дали в случая не е налице отклонение, злоупотреба и пр.

6. Допускането и за в бъдеще на нередна продажба на свещи, календари и др. монополни предмети е деяние недостойно не само за тези, които непосредствено го извършват, но и за висшестоящите служби и служители, които по немарливост или липса на бдителност не са взели предпазни мерки за тяхното осуетяване.

7. Да се обърне най-сериозно внимание и на въпроса за уреждане на задлъжнялостта между църковните подразделения и между последните и други учреждения, организации, предприятия и лица. В най-кратък срок да се ликвидира с този недъг, недопустим за състоянието на финансите и отчетността в което и да е обществено учреждение. За в бъдеще да не се допуска под какъвто и да е предлог образуването на нови дебиторни сметки, тъй като стокото и парично кредитиране е забранено от закона.

II. Законосъобразно извършване и осчетоводяване на църковните разходи

8. Разходите по бюджетите на църковните подразделения се извършват в пределите на разрешените кредити и се изплащат с наличните суми по реда, установен в Наредбата за касовите операции, или по безкасов начин по реда и формите, определени в Наредбата за плащанията.

9. Документите за изплащане на разходите (платежни документи) се издават по отделно за всеки параграф. Допуска се издаване на платежни документи за разходи по няколко параграфа в случаите, когато се теглят пари от банките за посрещане на разходи, които ще се изплащат чрез касата на съответното учреждение или чрез подотчетни лица, а така също когато ползуваните услуги или извършените покупки са от различен характер, но от един доставчик. В тези случаи върху гърба на платежните документи се отбелязват сумите по отделните параграфи.

Платежните документи се подписват от съответните разпоредители с кредити и отговорните счетоводители. Преди изплащането и осчетоводяването им, отговорните длъжностни лица — счетоводителят и касиерът — да проверят тяхната пълнота и автентичност и дали материалите са получени, респ. работата извършена.

10. Да се изпълнява най-точно строгото повеление на закона, съгласно което никое отчетно лице, под страх на лична отговорност, не може да допуска изплащането на противозаконни и нередни от каквото и да е гледище разходи.

11. Да не се допуска извършването на плащания на отделни подразделения и лица, които са дебитори, преди да се уреди дължимата от тях сума.

12. Ръководителите на църковните подразделения и другите отговорни служители при тях да наблюдават и стопанския и материален ефект от дейността на целния личен състав на същите, с оглед на разходите, предвидени в съответния бюджет за тяхната издръжка. Всеки служител да уплътнява по размер и квалификация работното си време, за да бъде и той полезен за обезпечаване и стабилизиране материалната издръжка на ведомството.

III. Материална отчетност, складове, инвентаризация

Важна съставна част за добрата финансово-стопанска дисциплина на църковните учреждения представлява и доброто и правилно заприходяване, съхраняване, разходване и отчитане на цялото църковно имущество — суровини, материали, готова продукция — свещи и др. църковно-монополни предмети, стоки и пр. материални ценности. В това отношение особено следва да се спазва:

13. Приемането и заприходяването в църковните складове на постъпващите в тях материални ценности, упоменати по-горе, да става само от съответни материално-отговорни лица — отчетници (завеждащи складове, домакини, магазинери и др.) в специално определени за целта помещения-складове.

14. Текущото аналитично отчитане на стоково-материалните ценности материално-отговорните лица водят по вид, количество и цена в магазинни (складови) книги, съответно номерирани, прошнуровани и заверени от ръководителя на църковното поделение и от отговорния счетоводен работник.

15. За всички стоково-материални ценности, независимо от начина на придобиването им — покупка, собствено производство, безвъзмездно, върнати неупотребени от производството, ликвидация на основни средства, излишъци открити при инвентаризацията и др. — при постъпването им в склада се издава складова квитанция.

16. За придобитите материали от собствено производство, за неизползуваните материали, отпуснати от склада за преработка и производство, строителство, консумация и др., за получените материали от разрушаване на негодни основни средства и др. да се съставя акт от комисия. В акта се указват вида, количеството и качеството на материалите. На основание на акта се издава складова квитанция (приходен стокосв. ордер).

17. За получената в склада готова продукция от производството на църковните спомагателни предприятия и работилници върху издаваните складови квитанции задължително се отбелязва: „От собствено производство“.

18. За намерените излишъци при инвентаризацията на основание одобрените инвентаризационни описи се издава складова квитанция, върху която се написва „Резултат от инвентаризацията“.

19. Отпускането на стоки, материали, готова продукция и др. за собствена консумация, строителство и ремонт, преработка, производство и др. се извършва от материално-отговорния служител — завеждащ склада, магазинер и др. само въз основа на установените за тия разходи документи — нареждания, искания, експедиционни бележки и др., надлежно попълнени и подписани от лицата, които имат право да разрешават отпускането им, и от лицата, които ги получават.

20. Отпускането на материали за производство и преработка в църковните спомагателни работилници и цехове на последните става само въз основа на издадени от кочани искания в три екземпляра. Преди да изпълни исканията завеждащият склада (магазинерът) е длъжен да се увери, че тези материали са вписани в картата за съответното производство при спазване на установения ред.

21. Всички операции по прихода и разхода на стоки, материали, готова продукция и др. се завеждат (записват) от завеждащия склада — магазинера въз основа на оформените по установения ред първични документи ежедневно в книгите, като в тях и в първичните документи се отбелязват поредните номера на записванията.

22. Продажбата на свещи от синодалните околийски складове да става при цялостно съблюдаване на специалните синодални нареждания за този вид дейност.

Стойността на закупуваните видове и количества свещи от синодалните околийски складове в страната църковните настоятелства-купувачи внасят предварително в съответния клон на Б. Н. Банка или Д. С. Каса и получават свещите само след представянето на оригиналното банково бордеро.

Строго е забранено на завеждащите околийските складове за свещи да продават свещи в брой — налични парни.

23. При изпращането на стоки следва да се вземат всички мерки за точно поставяне по количество на означените в документите предмети и в подходяща опаковка, за да се избегнат оплаквания за липси или повреди.

24. Получаването и предаването на пратки в складовете във всички случаи, когато амбалажът е повреден или има липса в бройките или в теглото на материалите, трябва да се оформява с констативен протокол, въз основа на който своевременно да се прави рекламация от съответната снабдителна служба.

25. В случай на замяна на един вид материал с друг, отпускането от склада може да се извършва само с разрешение от ръководителя на поделението, като самото отпускане-замяна се оформява с искане.

26. Най-строго се забранява приемането и отпускането на материални ценности — суровини, материали, стоки, готова продукция и др. — без документ по установената за всеки конкретен случай форма.

27. Всички оперативни служби и служители — снабдителни, пластматни, производствени и др. — са длъжни правилно и своевременно да документират и своевременно да представят на счетоводството всички необходими документи по движението — постъпване, заприходяване и разходване — на материалните ценности.

Разпорежданията на отговорния счетоводител, отнасящи се до отчитането на материалните ценности, са задължителни за всички длъжностни лица в църковното поделение — предприятие, учреждение и пр.

28. Определени служители от счетоводството на църковното учреждение или предприятия упражняват контрол за движението на стоково-материалните ценности, като извършват периодично, но не по-малко от един път в месеца, проверки непосредствено в складовете в присъствието на завеждащия склада (магазинера и др.) за своевременното и правилно оформяване на складовите операции, за своевременното и правилно водене на складовите партиди, а също така извършват частични проверки за съответствието на фактическите наличности с данните по партидите на отделните материални ценности, а особено на дефицитните и скъпи материални ценности.

29. За констатираните сериозни слабости и нарушения в работата на материално-отговорното лице, а така също и за резултатите от частичните проверки на остатъците от материалните ценности съответния служител от счетоводството е длъжен да впише своите бележки и констатации в специална номерирана и прошнурована книга, която се води във всеки склад за тая цел.

Книгите за отбелязване на слабостите и нарушенията в работата на материално-отговорните лица периодически се изискват от счетоводството, което по записванията в тях контролира работата на материално-отговорните лица в складовете.

30. Първичните документи се предават от склада в счетоводството заедно с приложените към тях документи, фактури, транспортни документи и др. с опис.

31. В края на всеки месец данните за движението и остатъците на стоките в счетоводството се сверяват с данните по складовите (магазинните) книги и партиди.

32. Проверката на фактическото наличие на стоки, материали, готова продукция и пр. със записванията по счетоводните книги и книгите за складовото отчитане — магазинните книги се извършва задължително:

- а) в края на годината
- б) при смяна на материално-отговорното лице и
- в) при откриване на злоупотреби и разхищения.

33. При всяка проверка на фактическото наличие на материалните ценности се съставят подробни инвентаризационни описи по видове на същите и за всеки склад по отделно.

Установените при инвентаризацията липси и излишъци на такива ценности трябва да се проанализират щателно за уясняване на причините и виновниците за разликите между наличните видове и количества от тия ценности и счетоводните данни.

Откритите в резултат на инвентаризацията липси и излишъци се отразяват по установения ред в счетоводните книги най-късно десет дни след завършването ѝ.

34. Особено внимание следва да се отдели на периодичните инвентаризации на синодалните складове за свещи, тъй като приходите от тази стопанска дейност на Църквата представляват нейната най-важна материална база.

35. За всички неупоменати по-горе положения във връзка с отчитането на материалите, стоките и готовата продукция в църковните поделения са задължителни разпоредбите на Наредбата № XVI—415 на Министерството на финансите за основните положения по отчитане на стоко-

во-материалните ценности в предприятията, учрежденията и организацията („Известия на ПНС“, бр. 51 от 26. VI. 1959 г.).

IV. Ведомствен финансово-стопански контрол и надзор

36. Да се засили до крайни размери вътрешно-ведомствения финансово-стопански контрол и служебен надзор върху финансово-отчетната и стопанска дейност на всички църковни поделения, като в най-скоро време се подобри и издигне на висота, при която нередностите и незаконосъобразните действия въобще няма да се допускат. Затова да се упражнява:

а) административен иерархически надзор, който следва да се упражнява от всички висшестоящи църковни институции и ръководни служители над подведомствените им служби.

б) контрол, който следва да се извършва непосредствено от финансово-ревизионните служби при Св. Синод, включени в състава на отдела за вътрешно-ведомствен финансово-стопански контрол, и от епархийските финансови ревизори.

A. Административен иерархически надзор

37. Такъв надзор следва да упражняват всички висшестоящи служебни институти и длъжностни лица спрямо подведомствените им отчетни и материално отговорни служби и служители.

За отчетните служби при Св. Синод и при митрополията това следва да става въз основа на иерархията, установена в устава на Българската православна църква.

38. Административният иерархически надзор върху отчетната дейност на архиерейските наместничества следва да се упражнява от епархийските власти.

Епархийските съвети са длъжни да назначават комисии, които на всеки три месеца да проверяват касата на епархийските касиер-счетоводители и да дават заключение за констатираните грешки и нередности и препоръки за тяхното отстраняване.

В състава на комисии участвуват: двама определени от епархийския съвет членове на последния и епархийският финансов ревизор (чл. 146, п. 5, във връзка с чл. 236 от Устава на Б. П. Църква).

39. Административният надзор относно отчетността на епархийските манастири и енорийските храмове следва да се упражнява от архиерейските наместници.

40. При редовните ежегодни обиколки на църковните настоятелства архиерейските наместници да проверяват и редовното и правилно водене на книгите за касовата и счетоводната работа, материалната книга за водене на свещите и др., като при констатиране на каквито и да е нередности по отношение на отчетността дават непосредствено нареждания за тяхното прекратяване и отстраняване, а при по-сериозни случаи изискват провеждането на финансова ревизия от контролните органи при св. митрополия.

При тях си проверки архиерейските наместници проверяват и касовата наличност на касиерите на църковните настоятелства, която не може да бъде по-голяма от 400 (четирисотин) лева за градските църкви и 200 (двеста) лева — за селските църкви.

За резултатите от извършената проверка архиерейските наместници попълват констатиращ протокол по уставен от Св. Синод образец.

41. За дейността на служителите при енорийските храмове следва да се упражнява непосредствен надзор и от председателите на храмовете, от църковните настоятелства и от контролните комисии при тях.

42. При всеки енорийски храм и църковно настоятелство да се активизира дейността на контролната комисия, предвидена в чл. 92 от Устава на Църквата. Там, където по каквито и да е причини понастоящем такава комисия няма, те трябва да бъдат назначени от епархийския архиерей по реда, предвиден в чл. 91, ал. II, от Устава на Българската православна църква, по предложение на председателя на църковното настоятелство при самия храм.

43. Епархийските власти и архиерейските наместничества да упражняват непрекъснат надзор върху състоянието и дейността на околните складове за свещи и за църковно-монополен предмети и особено върху парич-

ните и материални отношения между включените в тях църковни настоятелства, в който сектор на църковна дейност също така все още има сериозни слабости, подлежащи на отстранение.

44. Годишните отчети за всеобхватната дейност на църковните поделения, които те дължат към висшестоящите институции за обща информация по тяхната дейност и състояние, и статистическа отчетност да се съставят и изпращат своевременно по принадлежност по установени образци, бланки и пр.

B. ФИНАНСОВИ РЕВИЗИИ

45. Да се активизира и рационализира в най-скоро време дейността на финансово-контролните органи при службите за вътрешно-ведомствен финансово-стопански контрол при Св. Синод и митрополията, за да не се допуска в никакъв случай църковни поделения да не бъдат ревизирани годишно наред.

Ревизии да се правят най-малко на всеки две години по един път, като се вземат мерки в най-скоро време да се премине към ежегодни ревизии на съответните подотчетни обекти.

46. Определените за провеждането на ревизиите срокове да се спазват строго, а оформяването на ревизионните актове и на актовете за начет да се извършва своевременно и качествено.

47. В известни случаи, когато е необходимо да се проведе по-ефикасен и по-качествен финансово-стопански контрол на обекти с централно предназначение, да се възлагат ревизии на група финансови ревизори от Св. Синод и св. митрополия с посочване на ръководителя на групата.

48. При приключването на всяка ревизия, извършвана както от синодалните, така и от епархийските ревизори, в ревизионния акт изрично да се отбелязват и отговорностите за допуснатите нередности и начети не само на непосредствените отчетници, но и на ония служители при ревизираното поделение, които през ревизируемия период са били длъжни да упражняват надзор и контрол над своите подведомствени длъжностни лица, съобразно действащите законоположения и ведомствени разпоредби.

49. Най-малко през две години да се устройват съвещания на ръководителите на контролно-ревизионните служби под ведомството на Църквата — за обмяна на опит и отстраняване на допуснатите слабости.

50. Обръща се най-сериозно внимание на ръководителите на църковните учреждения, предприятия, организации и стопанства, както и на всички други длъжностни лица при тях, и особено на паричните и материални отчетници при тях, да спазват най-строго всички закони, правилници и синодални наредби, уреждащи тяхната дейност, и на първо място:

1) Наредбата за главните (старши) счетоводители на държавните, кооперативните и обществените учреждения, предприятия и организации („ИПНС“, бр. 5 — 16. I. 1951 г.);

2) Наредбата за документите и записванията в счетоводството („ИПНС“, бр. 5 — 16. I. 1951 г.);

3) Наредбата за водене на касовите операции в предприятията, учрежденията и организацията („ИПНС“, бр. 101 — 17. XII. 1957 г.);

4) Наредбата за отпускане суми на подотчетни лица („ИПНС“, бр. 16 — 23. II. 1951 г.);

5) Наредбата за счетоводните отчети и баланси („ИПНС“, бр. 100 — 13. XII. 1957 г.);

6) Наредбата за плащанията („ИПНС“, бр. 8 — 25. I. 1957 г.);

7) Наредбата № XVI—415 на МФ за основните положения по отчетане на стоково-материалните ценности в предприятията, учрежденията и организацията („ИПНС“, бр. 51 — 26. VI. 1959 г.);

8) Закона за държавния и ведомствен контрол („ИПНС“, бр. 91 — 12. XI. 1957 г.);

9) Наредбата за ведомствения финансово-стопански контрол („ИПНС“, бр. 59 — 25. VII. 1958 г.);

10) Постановлението на ЦК на БКП и на Мин. съвет № 169 — 8. VIII. 1958 г. за опазване на социалистическата собственост и за подобряване работата на финансово-стопанския контрол („ИПНС“, бр. 65 — 15. VIII. 1958 г.);

11) Всички разпоредби в Устава на Българската православна църква относно отчетността и финансовия контрол по църковното ведомство;

12) Правилника за вътрешното устройство и дейност на отдела за бюджета и финансовия контрол при Св. Синод;

13) Правилника за вътрешното устройство и дейност на главното счетоводство при Св. Синод;

14) Правилника за службите за вътрешно-ведомствения финансово-стопански контрол при Българската православ-

на църква и на отдела за финансовия инспекторат при Св. Синод;

15) Наредбата за периодически инвентаризации на църковните имуществва;

16) Правилника за синодалната свещоливница;

17) Наредбата за създаването на постоянни контролни комисии при околийските складове за свещи;

18) Наредбата за храмовите празници и др.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СВ. СИНОД

† КИРИЛ

ПАТРИАРХ БЪЛГАРСКИ

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Негово Високопреосвященство Сливенският Митрополит Никодим благодари сърдечно на всички, които са имали любовността да го поздравят за имения му ден — 1 май и им молитвува от Бога здраве и благополучие в живота.

Отпразнуване 1 май. И тази година при голяма тържественост и с много радост бе отпразнуван у нас празникът на труда и международната солидарност на работничеството — 1 май. По села и градове трудещите се, отдали се ентусиазирано по поля, заводи, строежи, учреждения, научни институти и пр. на интензивен труд за повече блага, повече радост и светло бъдеще на родината ни, възторжено посрещнаха и тържествено проведоха празника. София бе окъпана от светлината на майското слънце и цяла блестяше в украса. Грандиозна бе манифестацията на трудещите се, учащи и на цялото гражданство.

На почетно място, при официалните лица, бяха и Негово Светейшество Българският Патриарх Кирил и Негово Преосвященство Браничкият епископ Максим, главен секретар на Св. Синод.

Църковнослужителите в София, организирани в проф. организацията на служителите по ведомството на Църквата, също взеха масово участие в манифестацията.

Свещенически конференции. На 5 април т. г. свещениците от Асеновградска духовна околия, събрани на служебна конференция са изслушали доклади: 1. Утренната и молитвите след ставане от сън" с докладчици свещеник Христо Попов и свещеник Атанас Губеров и 2. „Българското свещенство и укрепването на българо-съветската дружба" с докладчик свещеник Тодор Урумов. Конференцията се председателствувала от Асеновградския архиерейски наместник иконом Михаил Христов и е преминала под знака на стремежа за укрепване на българо-съветската дружба (църковна и всенародна), необходима за всестранното развитие на българския народ. В гласуваната резолюция свещениците декларираха, че „накато досега, тана и занаят ще продължават да провеждат разяснителна работа сред вярващите за жизненонеобходимата българо-съветска дружба, като единствено верен и сигурен път за всички постижения на нашия народ за бързия възход на страната ни". Накрай свещениците поели задължение пред Негово Светейшество Българският Патриарх Кирил, пред Св. Синод и пред цялата наша общественост да засилят още повече дисциплината в редовете си до степен на пълна примерна пастирска изрядност в служебния си и частен живот.

— На същата дата са провели конференция и свещениците от Горнооряховската духовна околия и изслушали доклад на тема „Свят без оръжие и войни". В гласуваната от тях резолюция се казва: 1. „Винаги сме били, сме и ще останем на позициите на мира, за мир на земята и добра воля между човеците. Ние се молим всеки ден, но не само се молим, но и ще се борим за мира, като безрезервно подкрепяме постоянните усилия на Световния и на Националния комитети за защита на мира чрез конгреси и съвещания за установяване на мир и разбирателство. 2. Отблизо и с жив интерес следим взаимните срещи и посещения на ръководните лица на държавите, като ни радват приятелските отношения и добрите резултати от тях срещи. 3. Подкрепяме напълно навременната акция за споразумение, сътрудничество и добросъседски отношения между балканските народи. 4. Очакваме по-скорошната среща на най-висо-

ко равнище, като се молим Богу резултатите от нея да бъдат мир, добра воля и пълно разоръжаване, мирно съжителство, добри отношения и сближение между всички народи на земята за по-спокойно и щастливо бъдеще на поколенията."

— На 6 април т. г. са имали конференция свещениците от Пирдопска духовна околия, на която са изслушали доклад на тема „Всеобщо разоръжаване", изнесен от члена на Градския комитет за защита на мира Петър Стоянов. В телеграмата си свещениците „заявяват пред Негово Светейшество, мъдрия кормчия на родната Църква и голям радетел за делото на мира, и пред Националния комитет за защита на мира, че ще посветят силите си в полза на мира и разоръжаването, което е сигурен път към омиротворение — дело необходимо за цялото човечество."

— На 8 април т. г. са имали конференция и свещениците от Ловчанска духовна околия, на която са изслушали доклад на тема „Свещенството и мирните актуални инициативи", изнесен от протоерей Михаил Таков. В телеграмата си до Негово Светейшество Патриарх Кирил те заявяват, че „с християнска готовност и отзивчивост прегръщат като свои всички начинания за омиротворяване на света и обещават по мере сил да ратуват за жадувания мир на земята и благоволение между човеците"

Първият университет в Хърватско, както свидетелствуват направените напоследък разкопки, е бил около днешния град Вараждин, местността Лепоглава. Тук през 1400 година била изградена величествена църква с висока камбанария. Сто години по-късно църквата била опожарена, но християните я възобновили още по-величествена. Заедно с това при църквата бил изграден и първият хърватски университет. При университета имало два отдела — по богословие и по философия. И досега в музея при храма се пази древната огърлица, която носил първият ректор на университета. На огърлицата е изобразена св. Богородица, патрон на университета.

Обявление. Църковното настоятелство при храма „Св. Ив. Рилски" в гр. Пловдив, съобщава, че длъжността всекидневен певец е вакантна. Желаящите да заемат тая длъжност да дойдат на пеене. Заплата по щат и възнаграждение при трепите: частни служби, кръщение, венчание, погребение и др. случаи.

От Църковното настоятелство

Обявление. Църковното настоятелство при храма „Св. Вм. Георгий", гр. Толбухин, известява, че длъжността певец при храма е вакантна. Същото лице ще изпълнява и длъжността касиер-деловодител при Архиерейското настоятелство.

Търси се лице с богословско образование, което да владее източно и западно пеене. Основна месечна заплата по щат 628 лева. Кандидатът да се яви в храма на пеене и опознаване.

Председател: прот. Е. Камбуров

Редактор: ЙОРДАН п. ИЛКЕВ